

Bygdegårdens historia

Förhistorien: Föreningen Hästholmens föreningslokal u.p.a.

Den tillgängliga protokollsboken är genomgången och mera intressanta beslut noterade. Om avslutningen av föreningen Hästholmens föreningslokal u.p.a. saknas dokumentation. Hur det gick med föreningen kan man - utan att veta - gissa att den upphörde genom likvidation och att eventuella tillgångar behandlades enligt stadgarna.

Föreningen Hästholmens föreningshus u.p.a. bildades sannolikt som följd av att föreningshuset byggdes av kommunen och ställdes till förfogande för den nybildade föreningen med namn enligt ovan. Startkapital för denna fick man genom att sälja andelar till allmänhet och ideella föreningar inom verksamhetsområdet. Hur stort kapital man fick in framgår inte av protokollen som däremot innehåller uppgifter om önskad försäljning eller inlösen av andelar. Vilka ekonomiska eller andra villkor för dispositionsrätten av fastigheten som ställdes av fastighetsägaren – kommunen – är okänt.

Så mycket vet vi dock att lokalen i slutet av 1960 eller 1961 efter vissa ombyggnadsarbeten blev industrilokal dvs lackerarverkstad att nyttjas av Hästholmens Möbelfabrik. Fastigheten hyrdes av Möbelfabriken fram till slutet på 70-talet. Dessförinnan, eller 1946, hade styrelsen godkänt förslag om tillbyggnad och beslutat överlämna ritningar och arbetsbeskrivningar till byggnadsnämnden för godkännande och bygglov. Samtidigt söktes kommunalt lån för ändamålet. Hur det hela slutade framgår inte men tydligen blev projektet av och resulterade i tillkomsten av "lilla salen" med biutrymmen dvs nuvarande kök. När det hela skedde och hur finansieringen löstes framgår inte. Kommunen ägde ju fastigheten och borde rimligen ganska enkelt kunna fatta erforderliga beslut. Först 1952 anges att "vatten och avlopp ska dras in i lokalen". När detta skedde framgår inte.

Planer fanns under senare delen av 70-talet hos ett antal intresserade personer att bilda en bygdegårdsförening och att genom en renovering och ombyggnad göra fastigheten lämplig för detta ändamål. En omfattande dokumentation finns bevarad härom i form av protokoll, verifikationer och skrivelser mm. Materialet möjliggör att bygdegårdens tillkomst och verksamhet under årens lopp relativt väl kan beskrivas i nästa avsnitt som således omfattar tiden från början på åttiotalet fram till våra dagar.

Protokollen

Protokollsboken innehåller årsmötes- och styrelseprotokoll och omfattar tiden 1941 – 1956. Man kan misstänka att verksamhet bedrivits både före och efter dessa år men uppgifter härom i form av protokoll saknas. Protokollen är handskrivna i god ordning och justerade av både mötesordföranden och sekreteraren. Martin Kratz var ordförande från 1941 eller tidigare till 1948 och därefter har denna funktion fullgjorts av några olika personer. Att Martin var en mycket aktiv ordförande framgår dels av sammanträdesfrekvensen dels av att han gärna tog på sig styrelseuppdrag utöver ordförandeskapet. Som exempel hade han ingen erinran mot ett styrelsebeslut 1941 att ordförande och kassörsfunktionen slogs samman. Även antalet sammanträden i styrelsen var högre än efter det år då Martin på grund av flyttning från Hästholmen avgick som ordförande.

Styrelsearbetet motsvarar generellt sett vad det som regel innefattas i ideella föreningar i form av administration, ekonomi, förvaltning, verksamhet, personfrågor osv. Vad man saknar är

redovisningar av resultat av beslutade och planerade aktiviteter, vilket skapar osäkerhet om verksamheten i dess helhet. Exempel härpå är biografverksamheten, som bedrevs under ett antal år, men inte redovisas i protokollen på annat sätt än att man då och då tar beslut om att amortera ett lån för denna verksamhet med visst belopp. Några gånger har styrelsen också diskuterat vaktmästarens uppgifter och ersättning, biljettpriser och godisförsäljning.

Protokollen redovisar flera förslag till åtgärder, som medför kostnader, men inte hur dessa ska bestridas eller sättet för genomförande. Exempel på sådana beslutade åtgärder är målning av stora salen, reparation av tak, dränering runt fastigheten, framdragnings av vatten och avlopp, plantering av björkar och prydnadsbuskar, parkeringsplats, uppsättning av staket runt tomten, målning av hela lokalen, anskaffning av ritningar mm på tillbyggnad osv.

Alla löpande arbetsuppgifter och tillsynen sköttes av en deltidsanställd vaktmästare mot ett med dagens mått blygsamt årligt arvode. Om han i sin tur kunde engagera arbetskraft för exempelvis tyngre göromål framgår inte.

Även om protokollen kunde ha varit fullständigare utformade i vissa frågor ger de sammantaget en ganska bra bild av styrelsearbetet. Framför allt visar de att ledamöterna tar sitt ansvar genom att närvara vid styrelsens möten och att större meningsskiljaktigheter i viktigare frågor inte fanns. Däremot var det dåligt med jämställdheten. Inte ett enda kvinnonamn förekommer i protokollen. Det talar sitt tydliga språk vid en jämförelse med dagens förhållanden i samhället.

Huvudsakliga verksamheter var uthyrning till danser och fester, biograf, teater, föreläsningar och andra sammankomster av olika slag. Danser och fester berörs i protokollen mycket sparsamt utom vad gäller ordningsregler som förekommer då och då. Städningen, som är ett av dagens stora bekymmer, saknas det helt regler för. Gissningsvis ingår denna i vaktmästarens göromål.

Varje förening, som hade andelar i föreningshuset, hade rätt att årligen kostnadsfritt anordna egen fest med dans. Den enda restriktion som gällde härvidlag var att vaktmästaren skulle närvara och att festen inte borde förläggas nära lönetillfälle med hänsyn till alkoholfrågan. Av samma skäl tilläts i ett fall inte fest på nyårsafton. Samma regler gällde för privata fester.

Biografverksamheten

Under större delen av den tid protokollen omfattar bedrevs biografverksamhet i Hästholmen. Hur den startade, vilka lokalmässiga förändringar som genomfördes och hur eventuella kostnader för ombyggnad, projektor, filmduk osv bestreds är obekant. Möjligen tyder de amorteringar som gjorts till en privatperson på att denne lånat ut medel härför. Någon ekonomisk redovisning av verksamheten förekommer inte. Vaktmästaren fick sälja godis i samband med bland annat bioföreställning mot en avgift till föreningen på kr 2:50 per gång som han senare ville pruta ned, dock utan resultat. I sammanhanget höjdes hans årslön från 450 till 500 kronor. Kanske en kompensation? Vad gäller filmerna förekom klagomål på dålig kvalitet och på att samma filmer ibland visades samtidigt i Ödeshögs huvudort och i Hästholmen.

Andra aktiviteter

Exempel på andra verksamheter är teater, föreläsning, studiecirkel och bordtennis. Förekomsten var enligt protokollen störst under 40-talet för att senare med något undantag helt försvinna. Möjligen förekom de men då utan att styrelsen var informerad eller behandlat

frågorna. Bordtennis nämns två gånger och det är så sent som november 1954 och februari 1956.

Bordtennisklubben fick hyra lilla salen vardagskvällar 18.30 – 23.30 och söndagar klockan 10–15 efter vaktmästarens samtycke. Hyran sattes till fyra kronor per gång. Vid senare styrelsemöte höjdes den till sju kronor vid ihållande sträng kyla.

Teater av Riksteatern gavs exempelvis i oktober 1941 för ett gage på 250 kronor. Föreställningar av Rylanders teatersällskap respektive Riksteatern erbjöds i september 1943 för 300 respektive 350 kronor. Biljettpriserna 1941 var 3:50 för första plats (bänk 2 – 18) och 1:80 för övriga platser.

En studiecirkel i kommunalkunskap lockade 1946 ett tjugotal anmälda elever. Som lärare engagerades Kantor Karl Thorén i Västra Tollstad.

Agronom T. Johansson ”kallades” att hålla föredrag våren 1941. Inträdesavgift 25 öre.

Inte i något fall redovisar protokollen resultat eller erfarenheter i övrigt av genomförda aktiviteter. Vad man däremot kan konstatera är att kostnadsläget för motsvarande i dag inte går att jämföra med detsamma den tid som exemplen hämtats från. Huvudsaklig orsak härtill är givetvis penningvärdets förändring under årens lopp och därmed också utvecklingen av kostnaderna för personal- och material mm.

Avslutning

Detta avsnitt är utarbetat under hösten 2010 i en studiecirkel i Hästholmens bygdegårdsförening kring Hästholmens moderna historia. Förhoppningsvis ger det en bild av verksamheten i föreningen Hästholmens föreningshus u.p.a.